

Handreiking zelftesten in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs

Versie: 1 december 2021

Deze handreiking is bedoeld voor schoolbestuurders, schoolleiders, coronacoördinatoren en preventiemedewerkers in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs. Hierin leest u wat u moet weten over zelftesten in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs.

Het coronavirus is nog steeds aanwezig in de maatschappij, ook onder kinderen. Gelukkig hebben die bij een besmetting meestal geen of nauwelijks klachten, maar juist daardoor kunnen ze het virus ongemerkt doorgeven. Om de virusverspreiding op scholen te beperken en de scholen zo verantwoord mogelijk open te helpen houden, is daarom het advies sinds 29 november jl. dat - naast medewerkers van de school die dit al langer als advies hadden - nu ook voor leerlingen van groepen 6, 7 en 8 het advies is om thuis twee keer per week een zelftest af te nemen. In deze handreiking leest u alles over het huidige zelftestbeleid voor leerlingen en medewerkers.

1. Wat zijn zelftesten?

Zelftesten zijn coronatesten die door iemand bij zichzelf kunnen worden afgenomen, eventueel onder (verbale) begeleiding. De zelftesten zijn zogenaamde antigeensneltesten, die 15 minuten na de afname de aanwezigheid van het coronavirus kunnen aantonen. Deze zelftesten verschillen van de test op de GGD-testlocatie. Het wattenstaafje hoeft minder ver de neus in. De testen zijn ook iets minder gevoelig dan de antigeentesten op een GGD-testlocatie.

2. Waarom worden zelftesten in het onderwijs ingezet?

Het doel van zelftesten is om een besmetting onder leerlingen en personeelsleden zo snel mogelijk te signaleren, en daarmee mogelijke introductie en verdere verspreiding van het coronavirus op school te voorkomen. Door zelftesten kunnen infecties eerder worden ontdekt, en kunnen besmette personen snel passende maatregelen nemen: thuis in isolatie gaan, direct contact opnemen met de GGD om het positieve testresultaat door te geven, en advies van de GGD te krijgen. Zo isoleren we snel een besmetting, worden verdere besmettingen voorkomen en is een uitbraak op uw school minder waarschijnlijk.

Kaders bij zelftesten

1. Zelftesten is altijd vrijwillig: iedereen beslist zelf of hij of zij zich wil testen. Er zijn nadrukkelijk geen gevolgen als een leerling of personeelslid zichzelf niet wil testen, of als de ouders/verzorgers van een leerling hier geen toestemming voor geven. Het is aan de school en haar medewerkers, en aan ouders en hun kinderen of de zelftesten worden gebruikt. Hoe groter de deelnamebereidheid is en blijft, hoe groter de effectiviteit van het gebruik van zelftesten.
2. Alle leerlingen in de groepen 6,7 en 8 en personeelsleden worden geadviseerd om zich twee keer per week thuis (preventief) te testen met een zelftest. Ongeacht of zij beschermd (gevaccineerd) zijn of niet.
3. Zelftesten komt niet in de plaats van de basisregels, die blijven van essentieel belang:
 - bij klachten thuisblijven en laten testen bij de GGD;
 - handen wassen;
 - anderhalve meter afstand houden tussen volwassenen onderling;

- voldoende ventilatie in gebouwen waar veel mensen samenkomen.

Ook de specifieke richtlijnen en adviezen voor het onderwijs blijven gelden. Deze zijn vastgelegd in het [servicedocument en de Q&A's onderwijs en corona](#).

4. Een medewerker of leerling hoeft geen zelftest gebruiken als hij of zij:
 - klachten heeft die passen bij corona. Vanaf 3 december wordt het gebruik van een zelftest mogelijk uitgebreid naar niet-kwetsbare personen mét (milde) COVID-19-achtige klachten; hierop zullen de documenten op lesopafstand worden aangepast. Kijk voor de meest recente stand van zaken op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/testen/zelftesten-en-het-coronavirus>;
 - nauw contact of huisgenoot is van iemand met corona en een quarantaineadvies heeft gekregen;
 - de quarantaine vroegtijdig wil opheffen (de test op dag 5 moet dus bij de GGD gedaan worden);
 - terugkeert uit een zeer [hoogrisicogebied \(een gebied met quarantaineplicht\)](#).

Voor deze situaties is de kans op een positieve uitslag relatief groter, en daarom wil de GGD daar zo snel mogelijk goed zicht op hebben. Het advies is om in bovenstaande gevallen via de GGD een test in te plannen.

5. Als ouders, leerlingen of leerkrachten vragen hebben over zelftesten kunnen ze contact opnemen met de regionale GGD.

3. Hoe worden de zelftesten ingezet?

De zelftesten voor leerlingen in groep 6,7 en 8 en personeelsleden zullen preventief worden ingezet.

Preventief testen

Preventief testen is effectief als het minimaal twee keer per week gebeurt, verdeeld over de week. Door regelmatig te testen, kan een onverhoopte besmetting vroegtijdig worden opgespoord en kan verspreiding van het virus worden voorkomen. Het preventief testen door personeelsleden en leerlingen gebeurt in principe altijd thuis. Op www.zelftesteninhetonderwijs.nl vindt u het stappenplan '[Zelftesten doe je zo](#)' dat u aan leerlingen en hun ouders kunt uitreiken.

Voor het preventief thuis testen van leerlingen hoeven ouders geen schriftelijke toestemming te geven, dit gebeurt immers thuis onder de verantwoordelijkheid van de ouder/verzorger.

Een positieve testuitslag: wat nu?

Wat doet de positief geteste persoon?

Het is belangrijk dat iemand met een positieve zelftest thuis direct in isolatie gaat en diens huisgenoten in quarantaine gaan.

- Bij een positieve zelftest die preventief is uitgevoerd (thuis, of eventueel op school) wordt een confirmatietest op een GGD-testlocatie geadviseerd. Hiermee wordt de besmetting geverifieerd. Een afspraak voor een confirmatietest kan via 0800-1202 of coronatest.nl worden gemaakt. Dit gaat op dezelfde manier als wanneer een zelftest buiten het onderwijs wordt afgenomen.

- Wanneer iemand (tegen het advies in) geen confirmatietest wenst te doen, is het dringende verzoek in elk geval via 0800-1202 de positieve uitslag op de zelftest aan de GGD door te geven.
- Een leerling of personeelslid meldt zich ziek (of voor online onderwijs) bij de school, maar hij of zij hoeft hierbij niet te zeggen dat het om corona gaat, al is dat uiteraard wel zeer wenselijk.

Een **negatieve testuitslag** betekent dat deze persoon waarschijnlijk geen corona heeft. Deze persoon kan gewoon naar school komen. Blijf wel alert op klachten.

4. Wat moet de school regelen om met zelftesten te kunnen starten?

Voordat u de zelftesten kunt uitdelen, moet u een paar zaken regelen. Dit is erop gericht om personeel en ouders inspraak te geven in de overweging van de school om zelftesten in te gaan zetten, en om de rechten van leerlingen te waarborgen (bv. vrijwilligheid van de testafname en privacy). U moet de volgende stappen nemen:

1. Besluitvorming binnen het schoolbestuur, met MR/GMR

Het gebruik van een zelftest door een leerling of personeelslid is altijd vrijwillig. Het uitdelen van testen onder uw personeel en leerlingen voor preventief zelftesten thuis behoeft geen instemming van uw (G)MR.

2. Informeren van medewerkers en ouders, toestemming vragen aan ouders/verzorgers

Het is belangrijk dat medewerkers, ouders/verzorgers en leerlingen op de hoogte worden gesteld. Om ouders/verzorgers goed te informeren zijn voorbeeldbrieven opgesteld die u kunt gebruiken. U kunt de brieven aanpassen aan uw eigen situatie. Zorg ervoor dat het lokale telefoonnummer van de GGD hierin vermeld staat. U vindt de voorbeeldbrieven [hier](#). Personeelsleden en ouders die meer willen weten over nut, noodzaak en afname van het zelftesten kunnen een instructievideo bekijken hoe een zelftest werkt. Deze staat ook op bovengenoemde website en is ook te vinden via een QR-code onderaan de flyer voor leerlingen en ouders.

Toestemming

Wanneer leerlingen uit de groepen 6,7 en 8 (iedereen jonger dan 16 jaar) zichzelf thuis preventief testen, is geen toestemming nodig. Thuis dragen de ouders/verzorgers zorg voor hun kind. Om een goede afweging te kunnen maken is voor leerlingen [lesmateriaal](#) ontwikkeld.

- Voor personeelsleden is toestemming voor zelftesten niet nodig. Zij besluiten zelf of ze een zelftest willen doen. Zij hoeven de testuitslag ook niet te communiceren aan de schoolleiding.

3. Coronacoördinator/preventiemedewerker

Hoewel het goed naleven en uitdragen van de coronarichtlijnen een verantwoordelijkheid is van het hele schoolteam, speelt de coronacoördinator een coördinerende rol voor wat betreft het coronabeleid op uw school. Deze persoon is op de hoogte van de geldende richtlijnen rondom corona op school, is de contactpersoon voor de afstemming met de GGD, en is verantwoordelijk voor de te nemen preventieve maatregelen. Het coördineren van het zelftestproces sluit hier op aan. De coördinator blijft in goed contact met het scholenteam van de GGD, en zorgt er namens de school voor dat er voldoende tests beschikbaar zijn en dat de zelftesten aan de leerlingen worden uitgereikt. Het organiseren van bereikbaarheid in het weekend kan helpen. Op deze manier wordt vertraging in de te geven adviezen van het GGD-scholenteam voorkomen.

4. Trainen van leerlingen

Voor het zelftesten is een [informatiepakket](#) samengesteld door het Nederlands Instituut voor Biologie (NIBI). Dit betreft een korte inpasbare lesmodule, waarvan de inhoud aansluit op de leefwereld van leerlingen. Ze leren meer over de verspreiding en de besmettelijkheid van corona, worden wegwijs gemaakt met het afnemen van een zelftest en leren dat deelname aan zelftesten vrijwillig is. Deze lessen kunnen verzorgd worden door de docent.

5. Verdelen zelftesten

De zelftesten voor uw leerlingen worden automatisch geleverd op basis van een inschatting van de bij DUO bekende gegevens. Alle scholen in het basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs ontvangen in principe in de week van 6 t/m 10 december een basisvoorraad zelftesten voor leerlingen. Voor de kerstvakantie zal er een tweede levering plaatsvinden die genoeg voorraad moet geven tot en met enkele weken na de kerstvakantie. Na de kerstvakantie stoppen deze automatische leveringen en kunt u – op basis van uw eigen inschatting van de voorraad – de zelftesten die u voor uw leerlingen nodig heeft aanvragen via de aanvraagmodule voor zelftesten (CoTeRo).

Voor het aanvragen van zelftesten voor personeelsleden verandert er niets: deze kunt u nog steeds zelf aanvragen via de aanvraagmodule voor zelftesten (CoTeRo) en dit blijft ook zo na de kerstvakantie.

Meer informatie over de leveringen van de zelftesten [en antwoorden op veelgestelde vragen](#) vindt u in aanvraagmodule CoTeRo.

6. Opslag van de zelftesten

Bepaal wie verantwoordelijk is voor de opslag van de zelftesten. In de voorbereiding is het belangrijk om voldoende opbergruimte voor de voorraad testen te organiseren. De opbergruimte dient voldoende groot te zijn en afgesloten te kunnen worden; de temperatuur mag niet boven de 30 graden of onder de 2 graden komen. Zie hiervoor ook de bijsluiters van de zelftest. Aangezien zelftesten kostbaar zijn, benadrukken we het belang van goed voorraadbeheer op de school en een doeltreffende inzet ervan, waarbij diefstal voorkomen wordt.

5. Waar vind ik de nadere informatie die ik nodig heb?

Bij [Zelftesten in het onderwijs](#) vindt u nadere informatie en documenten over het preventief zelftesten, waaronder:

- Een **informatiepakket** voor leerlingen, ontwikkeld door het Nederlands Instituut voor Biologie (NIBI) en een stappenplan voor zelfafname;
- **Voorbeeldbrieven** voor ouders/verzorgers;
- Een **flyer Zelftesten doe je zo** voor (ouders van) leerlingen en ander **instructiemateriaal**.

Bijlage 1: Stappenplan voor begeleiders zelftesten in het onderwijs

Het overgrote deel van de leerlingen of personeelsleden zal de zelftest thuis kunnen afnemen. In specifieke gevallen kan een leerling een zelftest ook onder begeleiding op school afnemen. Voor de begeleiders is hiervoor een online instructie ontwikkeld, een zogenaamde 'e-learning'-module, waarin helder wordt uitgelegd wat de rol is van de begeleider, en waar hij/zij verantwoordelijk voor is. Het is nodig dat elke begeleider vooraf deze e-learning volgt. Deze vindt u via [Zelftesteninhetonderwijs.nl](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/testen/zelftesten-en-het-coronavirus) en is voor iedereen vrij toegankelijk. Collega's die geen begeleider zijn, maar wel meer willen weten over nut, noodzaak en afname van het zelftesten kunnen deze ook volgen. Het doorlopen van de instructietraining kost maximaal 1 uur.

1. Doel van zelftesten

Het doel van de zelftestafname in het onderwijs is om ongemerkte besmettingen vroegtijdig op te pikken, en daarmee de verspreiding van het coronavirus onder leerlingen en personeel zo snel mogelijk in te dammen.

2. Doelgroep zelftesten

Het zelftesten is bedoeld voor mensen zonder klachten. Vanaf 3 december wordt dit ook mogelijk uitgebreid naar niet-kwetsbare personen mét (milde) COVID-19-achtige klachten. Kijk hiervoor op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/testen/zelftesten-en-het-coronavirus>. Mensen die in nauw contact zijn geweest met iemand met COVID-19 moeten zich altijd laten testen via de GGD.

3. Uitgangspunten en voorwaarden voor deelname

Deelname aan zelftesten is altijd vrijwillig. Leerlingen en hun ouders hebben de instructie gevolgd en begrepen wat ze gaan doen en waarom. Ook weten zij wat het advies is bij een positieve uitslag. De uitslag is vertrouwelijk. Voor leerlingen onder de 16 jaar is toestemming van één ouder/verzorger vereist als het zelftesten op school plaatsvindt.

4. Uw rol als begeleider, als het zelftesten op school plaatsvindt

De begeleider mag alleen mondeling begeleiden. U mag niet helpen bij afnemen test, de test niet aflezen noch de uitslag bepalen. U voert geen handelingen uit.

5. Hoe werkt de zelftest?

De zelftest is een antigeen(snel)test. De antigeentest toont antigenen van SARS-CoV-2 aan in neus- en/of keelslijm. Antigenen zijn stukjes van het virus (eiwitten) die een afweerreactie kunnen opwekken in het lichaam. Als je het virus bij je draagt, laat de antigeentest dat snel zien; meestal een kwartier na het opbrengen van het monster op de testcassette.

6. Hoe begeleidt u de afname van de zelftest als deze op school plaatsvindt?

Lees de genoemde stappen in de bijsluiters van de zelftest goed door. Begeleid de leerlingen volgens de stappen die daarin staan. Op hoofdlijnen zijn dat de volgende stappen (**LET OP**: lees de bijsluiters van de test goed door. Bij elke zelftest kan de werkwijze iets verschillen.):

1. **Zelftest uitpakken**: Laat de leerling de onderdelen voor zich uitstallen.
2. **Uitstrijkje zelf afnemen**: Laat de leerling zijn/haar hoofd licht kantelen. De leerling steekt het wattenstaafje in een neusgat. De leerling duwt het wattenstaafje langzaam ongeveer 2 cm in de neus (parallel aan het gehemelte - dus horizontaal naar achteren, niet naar boven) totdat de leerling weerstand voelt. Draai het wattenstaafje 4 keer (in totaal ongeveer 15 seconden) tegen de binnenkant van de neus. Herhaal dit in het andere neusgat.
3. **Monster oplossen in buisje vloeistof**: Plaats het wattenstaafje in een buisje met zogeheten extractiebuffer/testvloeistof. Draai het wattenstaafje rond. Haal het net iets boven de vloeistof en knijp het wattenstaafje uit.

4. Druppelen: Leg de teststrip of testcassette op een vlakke ondergrond. Houd het buisje verticaal boven het ronde, gemarkeerde gebied (niet het rechthoekige resultaatvenster). Laat precies 4 druppels op het veld vallen. Knijp hiervoor zo nodig voorzichtig in het buisje. Wacht nu 15 minuten.
5. Aflezen uitkomst: Zie onder 6.

Corrigeer als begeleider de leerling mondeling als:

- het wattenstaafje niet diep genoeg of te diep gaat;
- het wattenstaafje niet goed wordt gemengd met de vloeistof uit het buisje;
- De teststrip/testcassette niet roze kleurt.

7. *Uitslag interpreteren en vervolg bepalen*

Vertel de leerlingen tijdens het wachten op de uitslag wat het betekent als de uitslag positief, dan wel negatief is (waarschijnlijk wel/geen besmetting met COVID-19). De uitslag wordt na 15 minuten afgelezen door de leerling zelf en niet door de begeleider. De testuitslag is persoonlijk. Deze hoeft de leerling niet te delen.

De uitslag is ongeldig:

- als er alleen een streepje onderin staat;
- als er geen enkel streepje opkomt;
- als de uitslag niet na 15 min en binnen 30 min is afgelezen.

In al deze gevallen moet de leerling zichzelf opnieuw testen met een nieuwe zelftest. Deze kan de leerling opvragen bij de begeleider.

Weet wat er moet gebeuren als de uitslag negatief is:

- de leerling kan direct weer deelnemen aan het onderwijs, ook als hij of zij nog (milde) klachten heeft. Wijs de leerling er op dat hij of zij zich moet blijven houden aan de maatregelen.

Weet wat er moet gebeuren als de uitslag positief is:

- de leerling mag dit doorgeven aan de school, en meldt zich in elk geval ziek (of voor online onderwijs);
- de leerling gaat naar huis, gaat thuis in isolatie en krijgt het dringende advies om contact op te nemen met de GGD om de positieve test door te geven, advies te krijgen en een confirmatietest in te plannen. Huisgenoten gaan in quarantaine. LET OP: zorg dat de leerling een informatiebrief van de GGD meekrijgt met de toepasselijke adviezen en het telefoonnummer.

8. *Afronding*

De leerling stopt de zelftest in een plastic zakje en knoopt deze dicht. Daarna maakt hij/zij de tafel schoon met schoonmaakmiddel. Daarna gooit de leerling de spullen in de prullenbak, wast zijn handen goed en verlaat de testruimte.

Let op: van dit stappenplan bestaat ook een leerlingversie: 'Zelftesten doe je zo', zodat zij het preventief zelftesten thuis kunnen uitvoeren. U vindt deze op www.zelftesteninhetonderwijs.nl. Het stappenplan kan aan leerlingen worden meegegeven.

Bijlage 2: het bron- en contactonderzoek (BCO) van de GGD

Wanneer iemand positief is getest op het coronavirus op een GGD-testlocatie, doet de GGD een [bron- en contactonderzoek](#) om de verdere verspreiding van het coronavirus te voorkomen. Een besmet persoon wordt gebeld door een GGD-medewerker. Samen gaan zij op zoek naar:

- door wie de persoon is besmet (de bron);
- met wie de besmette persoon tijdens de besmettelijke periode in contact is geweest (de contacten), die mogelijk besmet zijn met corona.

Contacten worden geïnformeerd over hun besmettingsrisico en welke maatregelen zij moeten nemen, in de vorm van test- en quarantaineadviezen. Als leerlingen, docenten en/of personeelsleden als contact uit BCO komen, dan ontvangen zij per telefoon en/of per brief nadere informatie van de GGD over testen, quarantaine en wat er van hen verwacht wordt. BCO is een belangrijk onderdeel van de bestrijding van de pandemie. Hierom is het heel belangrijk om ook een positieve zelftest altijd direct te melden bij de GGD. Zo houden we het virus in beeld en kunnen we het beter indammen.